

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org.rs
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 8 • JUN 2014 • BROJ 85

СРЕДЊА ШКОЛА (МОРА ДА БУДЕ) ОБАВЕЗНА!

- Све партије за оштрију контролу факултета и заустављање хиперпродукције диплома
- Биће угашена занимања која не постоје на тржишту рада

За време мандата министра Томислава Јовановића измењен је само концепт полагања „мале матуре“, а у тако дефинисану „малу матуру“ није се мешао ни његов наследник Вербић, који је само наставио тамо, где је његов претходник стао. Међутим, да су темељне реформе основног, средњег и високог образовања неопходне, слажу се и ресорно министарство, струка, привреда и јавност. Треба изменити програме и планове

у основном и средњем образовању, прилагодити их и учинити да образовање постане применљивије у пракси, а средње школе реформисати у складу са правилником о квалификационом оквиру којим ће бити угашена занимања за која не постоји потреба на тржишту рада, а уведена нова занимања. Реформа високог образовања и струковних студија, не би требала да буде козметичка, већ суштинска, али проведена тако да не

изазове потресе и не угрози наставнички потенцијал.
(Више на 3. страни)

ОБЕЛЕЖЕН 12. ЈУН - СВЕТСКИ ДАН БОРБЕ ПРОТИВ ДЕЧИЈЕГ РАДА Црвени картон за дечији рад

У свечаној сали Старе градске куће у Сомбору у четвртак, 12 јуна је одржана конференција НСЈСВ и НСПРВ посвећена борби против дечијег рада под мотом „Ширимо социјална права – боримо се против дечијег рада“. У минут до 12 Конференцију је отворио проф. Ранко Хрњаз, председник НСПРВ, а затим је приказан тематски филм: „Музиком против дечијег рада“ Уследио је музички програм, који су извели ученици Музичке школе „Петар Коњовић“ Сомбор и хор ОШ „Иво Лола Рибар“ Сомбор

Након уводне презентација ИЛО „Ширимо социјална права – боримо се против дечијег рада“ коју је представио проф. Хаџи Здравко М. Ковач уследила је расправа у којој су учествовали г-дин Јован Протић, национални координатор ИЛО за Србију, г-ђа Свјетлана Нешић начелница у Националној служби за запошљавање, г-ђа Силвија Крањц, директорица Центра за социјални рад Сомбор, инспектор Предраг Младеновић испред МУП – полицијске управе Сомбор, представници Градске управе Сомбор, чланови руководства Синдиката и други.

У завршном делу емитована је филм - порука легендарне Шер у име Шер тима ИЛО против дечијег рада у оквиру кампање „Црвени

картон за дечији рад“, а затим су сви учесници Конференције показали Црвени картон НСЈСВ и НСПРВ за дечији рад. Уследили су речи захвале учесницима и организаторима и коктел за учеснике Конференције.

„Међународна организација рада улаже велике напоре да ослободи милионе деце обухваћене дечијим радом и они требају нашу помоћ“, рекла је светски популарна певачица и глумица Шер о овој акцији. Шер, Сузан Сарандон, Тим Рот, Вагнер Мур, Џон Тенеи, Оливија Вајлд, Џејсон Судејкис, Роб Моро, Корианка Килхнер, Александар Саксгард, Демијана Бихира, бројни спортисти, музичари Ханс Цимер и Фарел Вилијамс, ... су јавно показали црвени картон за дечији рад! Поменути глумци, музичари и спортисти и још многи други и ових дана, широм света, понављају апел да се дечији рад елиминише и да се деца нађу у свом природном окружењу – школама. „Из тог разлога и ми се придружимо овој кампањи, која треба да повећа социјална права деце и одраслих, отвори радна места за одрасле, а децу са улица и још горих места врати у куће знања“ рекао је Здравко Ковач, председник НСЈС.

(Више на странима 4-7)

У овом броју можете још читати:

ИЗ ИСТОРИЈЕ ОБРАЗОВАЊА	стр. 2
КРИВИ СМО МИ	стр. 8
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ КАО ДЕО ФИЗИЧКЕ КУЛТУРЕ	стр. 8
ДИПЛОМЦИ	стр. 8
ВИСОКОШКОЛСКА УСТАНОВА ЗА УМЕТНИЧКУ ИГРУ	стр. 8
ПОПЛАВЕ ПРОЛАЗЕ, ПОСЛЕДИЦЕ ОСТАЈУ	стр. 9
ПРОДУЖИЋЕ РОК “ВЕЧИТИМ СТУДЕНТИМА”	стр. 9
КОВАЧ: НАЈКРАЋИ ДЕО ИЗВУКЛИ ПРОСВЕТАРИ	стр. 9
СТАТИСТИКА	стр. 10
ПРАВНИЦИ ОДГОВАРАЈУ	стр. 11
ОДБАЦИЛИ НАЈВИШУ МИНИМАЛНУ ЗАРАДУ НА СВЕТУ	стр. 12
КРАЋЕ РАДНО ВРЕМЕ – ВЕЋА ПРОДУКТИВНОСТ	стр. 12
ЗАПОСЛЕНИ ПОСЛЕ 18h ДА СЕ НЕ ЈАВЉАЈУ ШЕФОВИМА	стр. 12

UČITELJSKI FAKULTETI

Istorija školovanja učitelja kod Srba počela u Somboru 1. maja 1778. godine, u matici čitav vek kasnije – 1871. godine

Obrazovanje učitelja u Srbiji ima dugu tradiciju. Kamen temeljac za organizovano školovanje učitelja postavljen je 1870. godine kada je, u vreme namesničkog režima, donet prvi Zakon o uređenju učiteljske škole. Prvu učiteljsku školu u Kneževini Srbiji otvorio je u Kragujevcu tadašnji ministar prosvete Dimitrije Matić 27. januara 1871.

Posle tri godine rada škola se preselila u Beograd. Školovanje budućih učitelja produženo je 1877. sa tri na četiri godine. Zbog "šurovanja učenika sa opozicijom", kako je pisalo u izveštajima Žandarmerije iz tog vremena, ova škola je 1896. odmah posle proslave 25. godina postojanja, premeštena u Aleksinac. U narednih 50 godina bilo je dosta promena, završio se Prvi svetski rat, izgrađeno je na desetine učiteljskih škola – 1925. godine, na primer, radilo je 49 učiteljskih škola, a u Beogradu su počev od perioda između dva svetska rata, pa sve do 1950. postojale muška i ženska učiteljska škola.

Istorija školovanja učitelja za Srbe iznad Save i Dunava počela je čitav vek ranije. Naime, 1. maja 1778. osnovana je Norma, prva ustanova za obrazovanje učitelja na srpskom jeziku u Habzburškoj monarhiji. Njen prvi upravitelj Avram Mrazović, sin somborskog sveštenika Georgija, prosvetitelj i humanista, kao i pisac i prevodilac klasicističko-prosvetiteljskog manira, uvrstio se sa još dvojicom znamenitih prosvetitelja toga doba – Stefanom Vujanovskim i Teodorom Jankovićem Mirijevskim – u pionire moderne epohe u srpskom školstvu. Sentandreja je, posle Sombora, u srpskoj kulturnoj istoriji i prosvetnoj povesnici grad od posebnog značaja. U njoj je 1812. godine učinjen sledeći korak u modernizovanju srpskih učitelja, kada je Uroš Stefan Nestorović, učeni Srbin, filozof i pravnik, rođen u Budimu, osnovao prvu srpsku učiteljsku školu, čiji nam je zvaničan naziv Kraljevski pedagogijum naroda ilirskog ostao u spisima tadašnje državne administracije. Nestorović je postavljen da izvrši reformu pravoslavnih škola u carevini. Već 1815. škola je produžena na dve godine da bi 1816. bila preseljena u Sombor gde je postojala sve do 1973, a potom je prerasla u Pedagošku akademiju koja je prestala sa radom kada je 1993. osnovan Pedagoški fakultet.

Skupština Republike Srbije usvojila je 1. jula 1993. godine Zakon o Učiteljskim fakultetima u Republici Srbiji, zahvaljujući kom su iste godine pedagoške akademije prerasle u učiteljske fakultete na svim univerzitetima u Srbiji.

Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu počeo je sa radom 30. septembra 1993. godine, a prva generacija diplomaca izašla je sa Fakulteta u oktobru 1997. Fakultet ima dva smera: za obrazovanje profesora razredne nastave i obrazovanje vaspitača u predškolskim ustanovama. Smer za obrazovanje vaspitača uveden je 2004. godine, a prošle godine, u vreme proslave 200 godina od uvođenja visokog obrazovanja u Srbiji, prvim diplomiranim vaspitačima diplome je uručio rektor Beogradskog univerziteta Branko Kovačević. Učiteljski fakultet u Beogradu ima svoja odeljenja u Vršcu i Novom Pazaru.

Pri Univerzitetu u Nišu radi Učiteljski fakultet u Vranju, na kom studira oko 750 studenata, na dva smera: za učitelje i vaspitače. Istureno odeljenje ovog fakulteta otvoreno je 1998. godine u Negotinu, gde trenutno studira 120 studenata na smeru za učitelje. Pored osnovnih studija, na Učiteljskom fakultetu u Vranju postoji program doktorskih studija za četiri smera. Reč je o smerovima koji se odnose na metodiku nastave iz: srpskog jezika i književnosti, matematike, prirode i društva i fizičkog vaspitanja.

Univerzitet u Novom Sadu u svom sastavu ima Pedagoški fakultet u Somboru i Učiteljski fakultet u Subotici, na kom se nastava odvija na mađarskom jeziku. Dok u Subotici postoji samo učiteljski smer, studenti u Somboru opredeljuju se za jedan od četiri obrazovna profila: učitelj, dizajner medija u obrazovanju, vaspitač i školski bibliotekar.

U sastavu Univerziteta u Kragujevcu nalaze se Učiteljski fakultet u Užicu i Pedagoški fakultet u Jagodini. U Užicu postoje tri studijska smera na osnovnim studijama: učitelj, vaspitač u predškolskim ustanovama i vaspitač u do-

movima. U školskoj 2008/09. studenti Učiteljskog fakulteta u Užicu bili su među najuspešnijima na Kragujevačkom univerzitetu, s obzirom na to da je 80 odsto njih uspeo da sakupi odobrena 42, odnosno 60 zakonom propisana poena, koliko je, prema pravilima Bolonjske deklaracije potrebno za prelazak u narednu godinu studija.

Većina učiteljskih fakulteta u Srbiji na svojim veb stranama eksperimentalno sprovodi program Sistema za obrazovanje na daljinu (Distance Learning System – DLS), koji studentima omogućava dostupnost materijala i sadržaja neophodnih za učenje – uvek i svuda.

PRVA BEOGRADSKA GIMNAZIJA OBELEŽILA 175 GODINA

Jedna od najstarijih škola u Srbiji, Prva beogradska gimnazija, obeležila je netom minulih dana 175 godina postojanja. Odluka o osnivanju gimnazije doneta je 18. juna 1839. godine u Beogradu. U to vreme nalazila se u Ulici Jug Bogdanovoj i imala je samo dva razreda, a zatim je svake sledeće godine formiran još po jedan, da bi 1842/43. godine dobila i poslednji, peti razred i tako postala potpuna gimnazija.

Njeni prvi profesori bili su Vasilije Berar i Mihajlo Popović, a 1844. godine u gimnaziju je uveden i šesti razred, kao i biblioteka i prve knjige. Decembra 1846. godine upraviteljstvo gimnazije zamolilo je Popečiteljstvo prosvete da ga izvesti "da l'se klečanje i drugi vidovi telesne kazne, osim boja s prutom, u Gimnaziji upotrebiti mogu". Povod je bio što su profesori kažnjavali učenike klečanjem, mada ova kazna u zvaničnim propisima nije izričito pomenuta.

Popečiteljstvo je u svom odgovoru istaklo da "dozvoljava da profesori Gimnazije mogu i ovu kaznu upražnjavati, no tako, da ista ne prevaziđe više od jedne četvrti sata".

Sedmorazredna gimnazija (1853/54) započinje svoj rad u Ulici kralja Petra 4, u kojoj je škola bila smeštena 1847-1863. i 1899-1905. godine.

U gimnaziji su se tada učili mnogi predmeti, ali je težište bilo na stranim jezicima. Učilo se pet stranih jezika: staroslovenski, nemački, francuski, latinski i grčkojelinjski.

Marta 1868. godine odobreno je osnivanje dačke družine "Srpska Nada", kasnije nazvane "Nada". Bila je to prva gimnazijska dačka družina i prvo aktivno učešće učenika u politici.

Sve do 1880. godine u gimnaziju nije mogla da se upiše nijedna učenica, jer se smatralo da otvaranjem Više ženske škole 1863. godine nema potrebe da se ženska omladina upisuje u gimnaziju.

Gimnazija je dobila osmi razred 1891/92. školske godine. Ubrzo posle toga pristalice klasicizma formiraju klasično-humanističku gimnaziju, pa su u Prvoj beogradskoj gimnaziji postojala dva usmerenja: klasični i realni.

Od 1914-1919. godine škola nije radila, zgrada je služila kao bolnica, a posle Prvog svetskog rata ustanova menja naziv i postaje Prva muška realna gimnazija u Beogradu, kako da bi se razlikovala od ženskih gimnazija.

Posle 100 godina rada, škola je dobila svoju zgradu u Ulici cara Dušana, gde se nalazi i danas.

Škola je bombardovana 6. aprila 1941. godine i okupaciona vojska je pretvorila zgradu u kasarnu i uništila školske stvari. Nastava se odvijala u nehumanim uslovima, a rad škole se normalizuje tek u jesen 1946. godine.

Godine 1959/60. došlo je do reorganizacije škole, kada dobija novo ime: Gimnazija Moša Pijade i postaje škola sa dva smera: društveno-jezičkim i prirodno-matematičkim.

U periodu od 1977-1990. godine, za vreme važenja usmerenog obrazovanja, škola gubi svoj identitet, da bi joj 1990. bio vraćen status gimnazije, društveno-jezičkog i prirodno-matematičkog smera, kao i ime Prva beogradska gimnazija.

Od 1995. godine gimnazija je dobila status Spomen škole i danas ta ustanova ima oko 950 đaka i blizu 90 zaposlenih, od čega 70 profesora.

СРЕДЊА ШКОЛА (МОРА ДА БУДЕ) ОБАВЕЗНА!

Све партије за оштрију контролу факултета и заустављање хиперпродукције диплома
(Наставак са стр. 1)

Да се школски систем у Србији мора мењати сагласне су све политичке партије у нашој земљи и у мору реформи обећавају и ону која ће се тицати образовања. Исто су причали и у претходним предизборним кампањама, али је у међувремену у школству урађено веома мало. Што се проблема тиче, ни представницима странака, а ни грађанима није тешко да их препознају.

Фабриковање диплома факултета и истурених одељења чији се број не зна, око хиљаду школа без или са тоалетом у који се не може ући, док 200 њих нема воду, насиље међу децом, средњошколци и академици са дипломама за занимања која не постоје на тржишту рада, „проваљивање“ мале матуре – ово су само неки од пожара које треба гасити у српском образовању. Будућа власт после парламентарних избора 16. марта суочиће се и с огромним теретом у виду застарелог и превеликог школског система који нису могле нити умеле да реформишу прошле владе.

По социјалистима, који од 2008. године држе сектор образовања, највећи проблем је недостатак новца за спровођење свеобухватне образовне политике, јер чак 96 одсто средстава из буџета планираних за школство одлази на плате просветара. Како су за школство задужени готово шест година, чини се да су најодговорнији за то што нам је образовни систем лош. Зашто нису урадили више?

„Много тога смо, ипак, урадили: на почетку сваке школске године бесплатно је дељено неколико милиона уџбеника за основце нижих разреда, са Унијефом смо покренули програм борбе против насиља у школама, у време нашег мандата усвојена је Стратегија образовања до 2020. године“, одговара др Дијана Вукмановић, потпредседница СПС-а и несужења министарка просвете.

Подсећамо и на дебакл на малој матури прошле године, када су поједина деца знала резултате тестова пре полагања, после чега је уследило повлачење Жарка Обрадовића с места министра просвете. Сада социјалисти планирају да више учине на питању концепта мале матуре.

„Веома је битно да кроз тест мале матуре ојачамо и припремимо нашу децу на конкуренцију али и да их научимо да морају доживотно да надграђују своје образовање. У средње школе би, исто као што су урадили у Хрвати, требало да уведемо предмет предузетништво, како бисмо научили и подстакли младе људе да могу да покрену некакво своје микро, мало или средње предузеће“, каже Вукмановић.

Став СПС-а јесте да средња школа треба да буде обавезна и ту одлуку, по њиховом мишљењу, треба да донесе нова влада. Исто тако, сматрају социјалисти, треба што пре усвојити Национални оквир квалификација, који је већ припремљен, а он је и услов да заживи „болоња“.

„Незванични подаци говоре да се око 20.000 студената школују на истуреним, нерегистрованим одељењима факултета. Ми смо успоставили читав систем институција и надлежних органа који контролишу наставу на високошколским установама, неки факултети су изгубили акредитацију, али контрола се мора још више поштриати“, истиче Дијана Вукмановић.

И напредњаци, иако већ годину и по дана на власти, нису побољшали школство у Србији. Сада кажу да је горући проблем који би они најпре решавали – насиље у школама. Због тога ће одмах после избора тражити доношење системских закона који ће санкционисати насилнике и прописати већу одговорност родитеља и запослених. „Постојеће казне нису делотворне. Ученици се укорје, али премештање из једну у другу школу као најоштрију меру не доживљавају више као казну“ – каже Љубиша Антонијевић, помоћник министра просвете из редова напредњака. СНС ће тражити и измену законских прописа и њихово прилагођавање законима уређених образовних система Европске Уније. „Средња школа мора да буде обавезна, а мора се и реформисати јер сад имамо више од 130 образовних профила које Национална служба запошљавања не препознаје“, истиче Антонијевић.

Напредњаци предвиђају и измене постојећих закона у области предшколског, основног, средњег и високог образовања. Плано-

једног студента кошта између 3.000 и 6.000 евра годишње и када дипломирају, оно што смо уложили бацимо, јер оду да раде у иностранство. То се може спречити стимулисањем малих и средњих предузећа. Онај ко покрене свој посао трудиће се да остане у држави, али и да запосли нове људе“ – објашњава проф. др Миодраг Стојковић, члан Председништва Демократске странке, иначе председник Одбора за образовање и науку Скупштине Србије.

Демократе предлажу да најмање пет одсто талентоване деце добије стипендију током школовања и да се наука врати у основне и средње школе. „Свако треће дете је функционално неписмено, не уради добро тест јер не уме добро да прочита питање, у школама нема практичне наставе. Морамо да школујемо младе за занимања са којима, када стекну диплому, могу да се запосле. Али оно што се мора хитно урадити јесте провера хиперпродукције диплома – то је опасно, јер данас неко може да за 2.500 евра заврши фармацију у неком истуреном одељењу факултета и да се бави послом који не зна“, каже Стојковић.

Подсећамо га да је Демократска странка осам година била на власти и одавно је могла да спроведе реформе које сада предлаже. „Демократска странка држала је сектор науке, који је касније припојен просвети, што је велики промашај, али сигурно је да је пропустило било и због њих је кажњена на последњим изборима. Велики број људи који су креирали политику Демократске странке и нису показали ништа, више нису у њој“ – одговара Стојковић.

Доскорашњи члан Демократске странке, а сада лидер Нове демократске стране, Борис Тадић, залаже се за „образовање за рад, а не образовање које је сврха самом себе“. „Реформа мора да буде усмерена не само на ученик, већ и на наставнике. Неопходно је формирати платне разреде, јер без мотивисаних наставника нема квалитета наставе нити бољег знања ученика. Морамо снажно да инвестирамо у образовање, јер само тако можемо да обезбедимо стабилну привреду“ – истиче Тадић.

Да заиста присуствујемо хиперпродукцији факултетских диплома, сматрају и у Демократској странци Србије. Владета Јанковић из ДСС-а каже да је потребно драстично повисити лествицу за акредитацију приватних факултета, свести број државних универзитета на не више од три најквалитетнија и рационално по читавој Србији распоредити њихова истурена одељења. „Требало би, најзад, поштено признати да је такозвани болоњски експеримент код нас доживео потпуни дебакл и вратити на снагу академски поредак који је постојао пре наметнуте „европеизације“, каже Јанковић. Што се тиче средњег образовања, он сматра да би ту требало донети стратегију која би омогућила да се у одређеним размацима школских програма прилагођавају потребама привреде и друштва. „ДСС реформу школства сматра приоритетом, за који средства никад и нипошто не смеју недостајати. Узгред, верујем да би се међу незапосленим просветним радницима нашло доста оних који се посла на описмењавању латили добровољно или уз разумну надокнаду“, закључује Јанковић.

ви и програми треба да се прилагођавају ученицима, каже помоћник министра просвете, али је много важније да се наставници стручно усавршавају и да ова професија поново постане призната у друштву. Нова правила уследиће и у контроли факултета. Неопходно је доношење Закона о инспекцији. „Имамо хиперпродукцију високошколских институција, а садашња инспекцијска служба то није у стању да контролише. Због тога ћемо ангажовати више инспектора да стално контролишу квалитет рада ових установа. План нам је и да други градови у Србији, попут Крушевца и Ужица, добију статус универзитетских центара“, истиче Антонијевић.

Ништа мање одговорне за стање у којем се налази наше школство нису ни демократе, будући да су биле окосница коалиција у две владе у последњих десет година. Данас се и демократе залажу за обнову школа, реформу средњошколског образовања али и за заустављање „одлива мозгова“. „Школовање

„CRVENI KARTON ZA DEČIJI RAD“

Šer tim i Papa Franja dali crveni karton dečijem radu
Rukovodstvo NSPRV i nacionalni koordinator MOR-a za Srbiju u kampanji
„Crveni karton za dečiji rad“

(Nastavak sa str. 1)

U vreme dok su se brojni akteri vladinog i nevladinog sektora širom sveta pripremali za obeležavanje 12. juna ovogodišnjeg međunarodnog Dana borbe protiv dečijeg rada pod motom „Širimo socijalna prava: Borimo se protiv dečijeg rada“, aktivno učešće u kampanji „Crveni karton za dečiji rad“ u prethodnim mesecima uzeli su svetski poznati umetnici, poput holivudske legende Šer, glumaca Suzan Sarandon, Tima Rota, Vagnera Mura, Džona Teneija, Olivije Vajld, Džejsona Sudejkisa, Roba Moroa, Korianke Kilchner, Aleksandra Saksgarda, Demijana Bichira, ... a u kampanju su se uključili i sportisti SAD, kao i muzičari Hans Cimer i Farel Vilijams, koji su snimili propagandne

spotove i javno pokazali „Crveni karton za dečiji rad“! Svi oni su na taj način simbolički pokazali da su protiv dečijeg rada i da svojim angažovanjem podržavaju napore Ujedinjenih nacija i Međunarodne organizacije rada da se dečiji rad iskoreni.

Početak kampanje najavio je generalni direktor MOR-a Gaj Rajder na zatvaranju treće Globalne konferencije posvećene eliminaciji dečijeg rada koja je održana u Brazilu. „Postoji još uvek 168 miliona dece radnika širom sveta, a više od polovine njih radi najgorih oblika dečijeg rada“, rekao je tom prilikom Gaj Rajder i dodao da „oni rade u poljima, rudnicima, fabrikama, a mnogi od njih su seksualno zlostavljani i eksploatisani, a nalaze se i u distribuciji opijata ili su primorani da budu članovi paravojski i paramilicija. „Crveni karton je moćna slika, lako prepoznatljiva celom svetu i upozorenje da nešto nije u redu i da to mora prestati“, rekao je lider MOR-a.

„Međunarodna organizacija rada ulaže velike napore da oslobodi milione dece obuhvaćene dečijim radom i oni trebaju našu pomoć“, rekla je svetski popularna pevačica i glumica Šer o ovoj akciji. Pomenuti glumci, muzičari i sportisti i još mnogi drugi širom sveta ponavljaju apel da se dečiji rad eliminiše i da se deca nađu u svom prirodnom okruženju – školama. Iz tog razloga i mi se i ove godine pridružujemo i ovoj kampanji, ali i kampanji koja treba da poveća socijalna prava dece i odraslih, otvori radna mesta za odrasle, a decu sa ulica i još gorih mesta vrati u kuće znanja.

Međunarodna organizacija rada je pokrenula prvu kampanju 2002. godine kako bi pomogla jačanju svesti javnosti o potrebi eliminacije dečijeg rada. Osam godina kasnije, druga Globalna konferencija o dečijem radu održana je u Hagu i bila je posvećena eliminisanju najgorih oblika dečijeg rada do 2016. godine, dok su na trećoj Globalnoj konferenciji, netom završenoj u Brazilu 152 zemlje koje su učestvovala na toj Konferenciji potvrdile svoje opredeljenje cilju iskorenjivanja dečijeg rada.

„Kao što smo udvostručili naše napore da se iskoreni dečiji rad i u tom cilju angažovali Šer i druge svetski poznate umetnike i sportiste, od vi-

talnog je značaja mobilizacija međunarodne zajednice, jer jedino zajedničkim angažovanjem svih činilaca možemo svet osloboditi pošasti zvane dečiji rad“, poručuju iz Međunarodne organizacije rada.

Svetsko prvenstvo u fudbalu 2014. godine i Olimpijske igre 2016. godine poslužiće kao glavni događaj u mobilizaciji javnosti za ovu kampanju.

Nakon sumiranja poslednjih rezultata na eliminaciji dečijeg rada i usvajanja Izveštaja o socijalnim pravima 2014/15. godinu, te usvajanja Deklaracije iz Brazila, na poziv generalnog direktora ILO, kao i zbog dramatičnih upozorenja o očajnom stanju socijalnih prava u svetu, u akciju su se uključili i svetski poznati glumci, muzičari i sportisti. ILO je ovu kampanju nazvao „Crveni karton za dečiji rad“. Ova kampanja treba da upozori na nizak nivo socijalnih prava u svetu, koja za posledicu ima radno angažovanje dece od 5 do 14 godina, koja su prisiljena da ostvaruju najčešće jedini prihod u svojoj porodici. Svetska kriza, velika nezaposlenost, propast penzionih fondova i banaka usloveli su da osnovni cilj – eliminacija najgorih oblika dečijeg rada do 2016. g., bude sve dalji i sve teže dostižan.

Dramatični pad ili stagniranje nivoa socijalnih prava odraslih i dece naglašeno je i u pomenutom Izveštaju, gde je, između ostalog, zabeleženo da je nedovoljan procenat koji zemlje sveta izdvajaju za socijalnu zaštitu i socijalna prava dece i porodica i koji u proseku iznosi svega 0,4% BDP, što je apsolutno nedovoljno. Takođe, konstatuje se da više od 70% svetske populacije nije obuhvaćeno adekvatnom socijalnom zaštitom, kao i da samo 12% nezaposlenih prima kakvu-takvu nadoknadu za nezaposlenost. Materinski dodatak prima svega 28% žena, a svega je 48% kvalifikovanih odraslih lica ostvarilo pravo

na penziju. Problem je i kod izdvajanja za zdravstvenu zaštitu, gde se samo 40% ukupnih troškova usmerava direktno za obolele. Stoga na jednoj strani specijalizovane organizacije Međunarodne organizacije rada i druge se angažuju na postupcima koji bi trebali da eliminišu dečiji rad, a na drugoj strani svetski poznati umetnici i sportisti pokušavaju na svoj način da kroz Art Works ILO artist programe iskažu i upute svoju poruku – „Stanite! Dajte i vi crveni karton radu dece!“ Pa su se tako, uz planetarno poznatu Šer, akciji pridružili Suzan Sarandon, Tim Rot, Vagner Mur i drugi svetski poznati glumci, kao i brojni sportisti i muzičari, šireći svakodnevno ovaj pokret i očekujući da on kulminira između Mundijala 2014. i Olimpijade 2016. godine.

Iz ILO su poručili da će udvostručiti napore da se iskoreni dečiji rad i da će, kao što su u tom cilju angažovali Šer i druge svetski poznate umetnike i sportiste, sve učiniti da mobilisu Međunarodnu zajednicu „jer jedino zajedničkim angažovanjem svih aktera možemo svet osloboditi pošasti zvane dečiji rad“.

„Pridružite se i Vi, podignite crveni karton radu dece! Kao što reče i Šer: „ILO radi na tome da oslo-

bodi milione ove dece i oni mogu u tome da koriste i našu pomoć.“ Pomozite i Vi! Deci je mesto u kućama znanja!“ rekao je profesor Hadži Zdravko M. Kovač, predsednik NSJSV.

Papa Franja je 11. juna - dan uoči Svetskog dana borbe protiv dečijeg rada u Vatikanu javno saopštio svoju poruku javnosti i lično se uključio u kampanju „Crveni karton za dečiji rad“. Papa Franja je tom prilikom rekao da su „desetine miliona dece prinudeni da rade u ponižavajućim uslovima i da su žrtve ropstva i zlostavljanja, maltretiranja i diskriminacije. Iskreno se nadam da će međunarodna zajednica omogućiti toj deci širu socijalnu zaštitu, da se iskoreni ovo zlo“. „Svi treba da se posvetimo ovom problemu da zaštitimo dostojanstvo svakog dečaka i devojčice i da im ponudimo mogućnost da rastu u zdravoj životnoj sredini. Miro detinjstvo omogućuje deci da na život i budućnost gledaju sa poverenjem“, dodao je papa Franja, koji je zatim podigao crveni karton za dečiji rad.

„ŠIRIMO SOCIJALNA PRAVA – BORIMO SE PROTIV DEČIJEG RADA“

„Krećemo se u pravom smeru, ali je napredak i dalje spor. Ako ozbiljno želimo da okončamo rad dece u bliskoj budućnosti, zahtevamo još jače napore na svim nivoima.“

Postoji 168 miliona dobrih razloga da to i uradimo!”

Guy Ryder, generalni direktor MOR

12. JUN - SVETSKI DAN BORBE PROTIV DEČIJEG RADA

Društvena zaštita je istovremeno i ljudsko pravo i ekonomski i društveni smisao. Društvena zaštita omogućava pristup obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i igra ključnu ulogu u borbi protiv rada dece. Ove godine, Svetski dan protiv rada dece ističe značaj socijalne zaštite kao mehanizma za zaštitu dece od rada i udaljavanje dece od toga. Na Svetskom kongresu 2013. godine u Braziliji, međunarodna zajednica je prihvatila Brazilijsku deklaraciju koja ističe potrebu za pristojnim poslovima za odrasle, besplatno, obavezno i kvalitetno obrazovanje za svu decu i socijalnu zaštitu za sve. Ovo su i prioriteti Svetskog dana 2014. god. sa pozivom na:

- Akciju koja će uvesti, poboljšati i proširiti društvenu zaštitu prema Preporuci MOR broj 202 u vezi platforme socijalne zaštite
- Državne sisteme socijalne zaštite koji su osetljivi na potrebe dece i koji pomažu u borbi protiv njihovog rada
- Socijalnu zaštitu koja se bavi najugroženijim grupama dece

UBRZAVANJE NAPRETKA

Poslednje procene MOR iz septembra 2013. godine pokazuju da je broj dece koja rade opao za trećinu od 2000. godine, sa 246 miliona na 168 miliona. Broj dece koja rade na opasnim poslovima je 85 miliona, što je manje od 171 milion koliko ih je bilo 2000. godine. Ovaj napredak je ostvaren od 2008. do 2012. godine kada je na svetskom nivou broj smanjen za 47 miliona, sa 215 na 168 miliona, a broj dece na opasnim poslovima se smanjio za 30 miliona i to, sa 115 na 85 miliona. Uprkos ovom napretku, cilj postavljen za 2016. godinu - da se u potpunosti eliminišu najgori oblici rada dece, teško je ostvariv. To i dalje treba da je prioritet u globalnoj borbi na iskorenjivanju rada dece, ali je, nažalost, to još daleko od stvarnog. Da bi se ovo moglo stvarno i postići, potrebno je ubrzati i intenzivirati napore na eliminaciji dečijeg rada.

Ubrzanje napretka zahteva akciju koja će naznačiti ključne uzroke dečijeg rada i društvenu zaštitu, kao ključnu ulogu u ovom problemu. Štiteći decu i njihove porodice, socijalna zaštita je jedina šansa da oni ostvare svoje potencijale i zdravo, srećno i produktivno žive.

DRUŠTVENA ZAŠTITA – ZADRŽITE DECU DALJE OD RADA

Siromaštvo i stresovi su glavni uzrok zbog koji deca rade. Siromašna domaćinstva smatraju da su rad dece i njihovo angažovanje neophodni. Sve veći stresovi, koji rezultuju nezaposlenošću članova porodica, imaju slične efekte na odluke članova domaćinstava. Na primer, ekonomski šokovi, kao što su gubitak posla odraslih članova porodice, šokovi vezani za bolest kao što su ozbiljne bolesti ili povrede na radu i povrede stečene na radu na poljoprivredi, kao i suše, poplave i podbačaji useva mogu radikalno da smanje primanja domaćinstava i da utiču da deca napuste školu i da se zaposle kako bi pomogla u ostvarivanju prihoda porodice.

Socijalna zaštita ima cilj da pomogne siromašnim porodicama i kako da se sa svim tim stresovima nose. Socijalna zaštita podrazumeva sledeće instrumente:

- Programe pomoći u novcu i u sredstvima – koji povećavaju sigurnost za porodice i olakšavaju pristup obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti i promovišu uključivanje dece u škole, pomažući deci da krenu napred.
- Programe javnog zapošljavanja – koji obezbeđuju poslove za odrasle na izgradnji puteva, škola, zdravstvenih centara i slično, obezbeđujući tako da odrasli rade, a ne deca.
- Socijalnu i zdravstvenu zaštitu – koja obezbeđuje zdravstvenu i finansijsku podršku u slučaju bolesti i na taj način je moguće zaustaviti domaćinstva da šalju decu na posao kada se članovi porodice razbole.

- Materinski dodatak – da zaštiti trudne žene i majke da im pomogne u podizanju dece. To je ključna stvar u zdravlju majki i dece, kako bi se izbeglo da deca rade kad majke izgube svoja primanja.

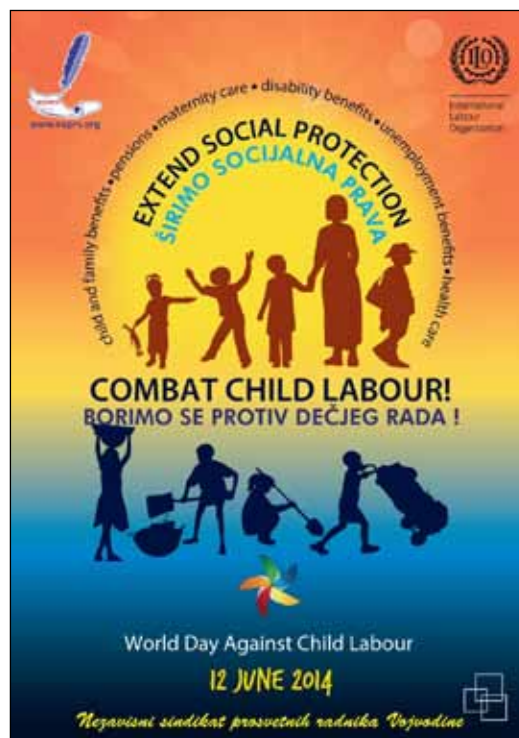
- Siguran prihod u starijoj dobi – obezbeđujući penziju starijim građanima kako bi pomoglo da se zaštite mlađe generacije doprinosi ekonomskoj sigurnosti celog domaćinstva
- Zaštitu nezaposlenih – koja obezbeđuje da odrasli i sa najmanjim dohotkom imaju neko primanje u slučaju gubitka posla, kako deca ne bi morala da rade umesto njih.

Ovi instrumenti se dopunjuju; trošenje novca treba da je namensko i strogo koordinisano. Ne postoji ni jedan instrument socijalne zaštite koji se tiče problema rada dece. Dobro uređen sistem društvene zaštite će uključiti specifičnu kombinaciju intervencija stvorenu kako bi najbolje doprinela nacionalnim potrebama.

Dobro uređene društveno finansijske šeme, kao što su odgovarajući mikrokrediti i mikroosiguranja uključeni kroz demokratske kreditne unije, mogu isto tako da igraju ključnu ulogu u obezbeđivanju toga da porodice kojima je to potrebno mogu da imaju i finansijske usluge.

REŠAVANJE PROBLEMA RADA DECE KROZ ŠIRENJE SOCIJALNE ZAŠTITE

MOR procenjuje da više od 5 milijardi ljudi tj. oko 73% svetskog stanovništva nema pristup adekvatnoj socijalnoj zaštiti. Osvrćući se na svetski dogovor o osnovnoj društvenoj zaštiti kao pravu za sve, MOR je prihvatila 2012. godine, novu Preporuku broj 202 koja poziva sve zemlje da se zauzmu za platforme za socijalnu zaštitu koja obezbeđuje najmanju minimalnu zdravstvenu zaštitu i minimalna primanja. Ova Preporuka obezbeđuje ključni okvir za podsticaj za nacionalne napore koji obezbeđuju jedinstveni pristup koji će postaviti osnovne društveno zasnovane garancije.

Izveštaj o radu dece iz 2013. godine (Ekonomska ranjivost, društvena zaštita i borba protiv rada dece) naglašava značaj osnovnih ekonomskih i društvenih problema koji mogu prisiliti porodice da pribegavaju angažovanju dece.

Prateći ovo, potrebno je proširiti socijalnu zaštitu prema Preporuci MOR 202 na temu platforme društvene zaštite. Svetski izveštaj identifikuje relevantne ključne prioritete:

- Potreba za više informacija o instrumentima socijalne zaštite koji pomažu u borbi protiv rada dece i u kojim uslovima i kako da se u tim slučajevima reaguje
- Izgradnja nacionalnih platforma o socijalnoj zaštiti prema Preporuci 202 MOR. Zdravstvena zaštita i sigurnost primanja kombinovani sa drugim osnovnim uslugama koji štite od rada dece.
- Obezbeđivanje sistema društvene zaštite koji

su „osetljivi na decu“ – naznačavaju jedinstvene društvene nejednakosti, rizike i probleme sa kojima deca mogu biti rođena ili da im se dese u kasnijem životu pod određenim okolnostima.

- Izgradnja programa društvene zaštite i naročito osetljive na decu i na probleme rada dece.
- Obezbeđivanje sistema društvene zaštite koja se bavi ranjivom decom, uključujući siročad ili one zaražene HIV virusom ili obolele od side, decom migranata, decom iz marginalizovanih etničkih grupa, urođeničkih grupa i drugih ekonomsko i socijalno ugroženih grupa.

OBAVEZA

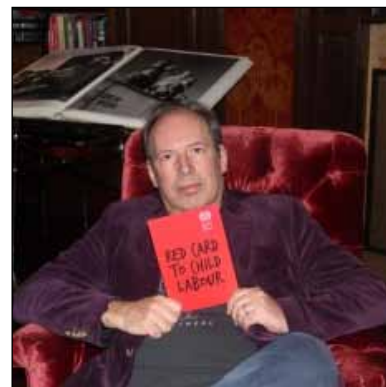
Primarna odgovornost za formulisane nacionalnih strategija o društvenoj zaštiti i širenju sistema nacionalnih strategija koje obuhvataju što više populacije je na vladama, ali i radničkim organizacijama koje imaju ključnu ulogu. Socijalni partneri mogu pomoći vladama u izgradnji, implementaciji i praćenju nacionalnih politika o problemu rada dece i da obezbede da se ovaj problem još istakne. Kroz kolektivno pregovaranje, sindikati i poslodavci mogu da obezbede dopunsku socijalnu sigurnost, koja obezbeđuje adekvatnu zaštitu za članove i njihove porodice, podržavajući sigurnost porodičnih primanja, kao osnovni bedem u borbi protiv rada dece. Podržavajući tranziciju neformalne ekonomije prema formalnim snagama osnovanim za održivu socijalnu zaštitu istovremeno podržavaju i decu od rada. Reprezentativne organizacije i druge zainteresovane grupe, kao što su penzioneri, ljudi sa invaliditetom ili posebnim zdravstvenim potrebama, takođe mogu da budu uključeni u nacionalne

konsultacije i korisni u istim. Njihova briga, takođe, može da ima direktan uticaj na to kako socijalna zaštita doprinosi borbi protiv rada dece.

JAČANJE SVETSKOG POKRETA PROTIV RADA DECE, PRIDRUŽITE NAM SE 12. JUNA!

Svetski dan protiv rada dece promovise svest i podstiče akciju na borbu protiv rada dece. Podrška Svetskom danu je svake godine sve veća, pa ćemo se 12. juna 2014. godine, sasvim izvesno, radovati da će podrška i od vlada, poslodavaca i radničkih organizacija, NVO i civilnog društva, međunarodnih i regionalnih organizacija biti još veća. Svi oni naći će se u svetskom pokretu borbe protiv rada dece.

Pridružite se i dajte svoju podršku svetskom pokretu protiv rada dece!

ЗА ДОСТОЈАНСТВЕН РАД ОДРАСЛИХ, А ПРОТИВ РАДА ДЕЦЕ

Елиминација дечјег рада убудуће и државни посао

Излајање Јована Пројића, националног координатора МОР-а за Србију

Пре свега, желим да се захвалим Независном синдикату просветних радника Војводине на овом, заиста изузетно добро организованом, obeležavanju Светског дана борбе против дечијег рада. Камо среће да је више таквих организација у Србији, који се баве борбом против дечијег рада. Супер је што имамо синдикат, макар на овом, оваквом нивоу - гранском, који се овом тематиком бави и надам се да ће ово постати шира обланда социјално-економске акције. Добро је што барем ову традицију имамо, и драго ми је да сам други пут у последње три године овде у Сомбору. Жао ми је што Митар (Ђурашковић – национални координатор МУП-а за спречавање трговине људима и трафикинг – прим. аут.) није овде са нама, али гледаћемо да кроз институције помогнемо решавању овог проблема.

То би била добра страна ове добре организације. Лоша страна је што је проф. Ковач, кроз презентацију и ове сјајне материјале и овај филм који смо малопре гледали, мање-више рекао све оно што би требао да каже представник Међународне организације рада. Дакле, ја бих сад требао да се нађем у невољи шта да вам кажем додатно на ову тему, али срећом наћи ћемо нешто. И мој је план, трудиху се да не будем предугачак, да кажем нешто о Међународној организацији рада овде у Србији, њеним уобичајеним активностима, а онда ћу да вам пренесем неке лепе вести на тему борбе против

дечијег рада и наших долазећих активности. Зато вас молим да имате стрпљења 5-6 минута.

Прво што хоћу да кажем је да Међународна организација рада постоји у Србији од 2008. године. Ми смо (МОР), нажалост, претпоследња земља у региону која је добила канцеларију у Београду, иза нас су једино Македоници који су је добили 2009. године, али то нас није омело да ми кренемо одмах у спровођење оног што ми у ILO зовемо борба за достојанствен рад. Практично, то су програми националног достојанственог рада који ми, за разлику од неких других организација, заједнички усвајамо са нашим партнерима у Србији, нашим саговорницима, а то су Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, а сада и ратних ветерана (Министарство за рад, запошљавање, социјална и борачка питања, прим. аут.),

синдикати – две конфедерације препознате на националном нивоу и Унија послодаваца Србије.

Као такви, ми заиста не намећемо тематiku којом ћемо се бавити у некој земљи и кроз тај процес смо прошли последњи пут 2012. године, трајао је 6-7 месеци, да би прошле године у јуну потписали тај Национални програм за Србију у Женеви и радујемо се што у овој години почиње следећи. На жалост, када је реч о дечијем раду, нико од наших партнера у Србији нико досад није показао интерес за ову тему. Морам рећи да ни ову тему ми не намећемо, али као што сте видели из филма, њом се бавио велик број људи из ILO, од генералног директора МОР-а Гаја Рајдера, па наниже, али почетна верзија нашег програма у Србији није садржала циљеве и услове везане за дечији рад.

Срећом ја делимично захваљујући и оваквим скуповима имам увид у стање дечијег рада, одржавам комуникацију са г-дином Ђурашковићем из МУП-а, па и Министарством рада, тако да смо успели у сарадњи са америчком амбасадом и Америчким министарством рада организовати један скуп овим поводом, 8. априла ове године и успут једна мала дигресија – не би било лоше да следећи пут на овакав скуп позвете и представнике америчке амбасаде, јер они нису само велики међународни донатори, већ су активно укључени у елиминацију дечијег рада. Углавном, од тог великог скупа у Београду, кренули смо у иницијативу да покренемо озбиљнију сарадњу МОП-а са нашим конституентима у Србији и могу да кажем сада и ове лепше вести, а то је да смо већ кренули са конкретним стварима.

Прва ствар коју смо урадили и на коју сам поносан је материјал тзв. скрин који се односи управо на стање дечијег рада у Србији, прилагођен да у ствари представља и приручник - како даље у борби против дечијег рада. Ми сада тај материјал преводимо на српски, ја ћу ускоро имати тај срећен превод и поставићемо га крајем месеца на наш сајт и биће ми задовољство да подржимо напоре НСПРВ, како би ви могли тај материјал доставити школама, јер је крајње једноставан, али са пуно података и максимално поједностављен да помогне наставницима и учитељима да деца предоче опасности дечијег рада. Тај наш производ биће готов до краја месеца.

Друга ствар коју ћемо урадити је да кроз ревизију програма додामо одредбе везане за дечији рад у Национални програм до 2017. године, што значи да смо у обавези да се наредних година бавимо овом тематиком, тј. дружићемо се по овом питању и наредних година. У том смислу, драго ми је што могу да вам пренесем вест од прекључе да сам имао разговоре са замеником г-ђе (Констанце Томас, директорке ИО програма за елиминацију дечијег рада, прим. аут.) коју сте видели на филму, са којим смо договорили да Србија буде једна од 10 земаља у свету која ће ући у пројекат МОП-а вредан неких 8 милиона долара, уз подршку америчког Министарства рада који се односе на елиминацију најгорих облика дечијег рада.

Као што смо видели на овим снимцима овде, број деце у најгорим облицима дечијег рада је у ствари и већи него што је приказано у филму (85 милиона, прим. аут.) и он износи чак 115 милиона. У сваком случају то је ужасно велик број. Нажалост, и подаци из Србије су забрињавајући, иако се службене процене у Србији крећу од 6 до 6,5 хиљада деце изложених најгорим облицима рада. Ми ипак сматрамо да том проблему треба посветити пажњу, зато и улазимо у тај пројекат.

Ја ћу, већ уколико су-тра, имати састанак са Министарством рада и Министарством омладине и спорта, не знам да ли ће бити присутни синдикати, да разговарамо које ће од 4 приоритетне

теме бити и теме за Србију. Од те 4 теме прва се односи на усаглашавање закона, односно политика (конвенција, прим. аут.) и препорука везаних за дечији рад. Друга се тиче мониторинга, односно надгледање примене законодавства, трећа на усвајање и доношење привременог плана борбе против дечијег рада и четврта је подршка оним политикама које подржавају борбу против дечијег рада и који се директно баве тиме, као што су образовање и други.

На нама је, ако не баш сутра, а оно до краја следеће недеље, да се нађемо са партнерима из Србије и да онда пошаљемо један званични допис, односно писмо о намерама и рачунајте да ће Србија бити обухваћена тим програмом и да ће он почети већ од јесени ове године. Много ће да зависи и од вас и од наших партнера у Србији, који сада, хтели – не хтели, не могу да избегну бављење овом темом. Коначно, успели смо на тим састанцима да дефинишемо и четири мере, да кажемо дугорочније, где би ми били један од саговорника – једна од њих укључује и обуку инспектора рада за боље препознавање и регистровања случајева дечијег рада и ја сам јутрос кад сам кренуо овамо разговарао са инспекторима рада у Инспекцији рада, понудивши им, између осталог и ову активност и да од њих очекујемо да буду један од партнера у борби против дечијег рада. Колико сам био обавештен, они су то прихватили, а што се тиче МОП-а користили смо све наше ресурсе и ресурсе наших партнера, уосталом као што је и проф. Ковач најавио и замолио ме да поменем моје разговоре (и министра Вулина,

прим. аут.) из Женева, да кажем да смо тамо имали састанке са генералним директором ИО Гај Рајдером и са њиме разговарали пре свега о Закону о раду, јер нам је речено да у року од 10 дана тај закон мора да се усвоји. Ја сам синоћ, око 23.30, после свих дневних обавеза замолио колеге из МОП-а да пошаљу што је пре могуће мишљење ИО на овај закон. Дакле, очекујте да ћемо се и о том Закону ових дана одредити.

Оно што је по мени важније од тог закона који мора да се усвоји, а министар је и обећао, јесте усвајање Закона о штрајку, који у фиоци стоји већ 3 године, а ја не знам зашто. Биће и других нових закона – везаних за синдикате, послодавачка и друга удружења, којима се регулишу социјална права. Разговори су били продуктивни и ако се пола од тога буде испунило у наредне пола године, ја ћу бити презадовољан. Ми смо се обраћали министру у смислу подршке. У том смислу би требало организовати састанак са министром или чак министарски састанак на нивоу ИО, у наредних 6 месеци до годину дана. Ето, из ИО има добрих вести. Имате моје најбоље жеље да наставите са овом традицијом и имате моје обећање да ћу бити ваш гост, можда не баш сваке године, али кад год будем могао, јер ово је заиста директна примена активности МОП-а. Хвала још једном на позиву.“

KRIVI SMO MI ...

Piše: Jelena Zejak*

„Nisu krivci primitivci što su pokupili mast, krivi smo mi što smo se (s)klanjali!“

Postavlja se pitanje: Ko je kriv što se u Srbiji obrazovni sistem nekoliko decenija urušava? Da li su prosvetni radnici zaslužni; za ekonomsku krizu u zemlji koja traje godinama, za neodgovorno i nedomaćinsko ponašanje vladajućih elita tokom svih ovih godina? Da li je običan prosvetar mogao da utiče na nedonošenje mreža osnovnih i srednjih škola, za potrošen novac pogrešne racionalizacije zaposlenih u prosveti? Možda smo se „(s)klanjali“ pred ucenjivačima koji su gospodarili i gospodare našom egzistencijom, pred onima koji su otimali i

otimaju naše zaradene zalogaje. Možda smo krivi što nismo bili jedinstveni u zajedničkoj muči, što smo često poklekli pred ucenama moćnika koji sistem vrednosti ne vide u pravdnosti, već imaju sopstvene vrednosti i lične interese.

Pretvoreni smo u administrativne radnike koji svakodnevno pišu pripreme, planove, izveštaje, portfolia, često plaćamo iz sopstvenog džepa nastavni materijal, stručno usavršavanje, ne vidimo se od brda papira koje „verujem, niko ne čita. Pišemo, brišemo, sve više ličimo na Sifiza koji je uzaludno gurao kamenje uz brdo.

U ime svega, „zahvaljujem“ se našoj „premilostivoj“ Vladi što želi da nas oslobodi napasti, zvane 10%.

*predsednica Skupštine NSPRV

FIZIČKO VASPITANJE KAO DEO FIZIČKE KULTURE

Piše: Prof. dr Božo Bokan*

U „Politici“ je 28. aprila, na strani 13, objavljen tekst Milenije Simić – Miladinović „Udžbenici i za nastavu fizičkog vaspitanja“. Tekst je zasnovan na nedovoljno preciznim stručnim i naučnim saznanjima i, po mom mišljenju, više šteti nego što doprinosi afirmaciji fizičkog vaspitanja.

Iz teksta se ne vidi ko su autori udžbenika. To su profesori sa Fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja, predmeta Teorija i metodika fizičkog vaspitanja: prof. dr Dragoljub Višnjić, docent dr Snežana Radisavljević-Janić i docent dr Ivana Milanović. U

uvodu priloga pogrešno se informiše javnost najavom: „Od iduće školske godine u đачkim torbama mogle bi da se nađu knjige za fiskulturu“. To odavno nije fiskultura! Od 1950. godine, u svim osnovnim i srednjim školama, fizičko vaspitanje je sastavni deo našeg sistema obrazovanja.

I druga rečenica je dezinformacija: „Otkako je obrazovanje u Srbiji, prvi put postoje udžbenici za nastavu fizičkog vaspitanja za osnovce“. Publikacija ove vrste bilo je još pre 45 godina: Marinković, A., Stanojević, I. (1969): Fiskulturni bukvar (I i II r.); Priručnik iz fizičkog i zdravstvenog vaspitanja (III i IV r.); Priručnik iz fizičkog i zdravstvenog vaspitanja

(V-VIII r.); Kragujević, G. (1998); Bukvar fizičkog vežbanja i igranja; Ivanović, M. (2005); Bukvar fizičkog i zdravstvenog vaspitanja za prvi razred osnovne škole itd.

Za ključno stručno i naučno pitanje o cilju i svrhovitosti fizičkog vaspitanja u osnovnoj školi, novinarka daje reč Vladimiru Vanji Grbiću, koji iznosi svoje mišljenje: „Udžbenici za fizičko vaspitanje prvi su korak ka sistematskog unapređenju nastave fizičke kulture i podizanju svesti o svrsishodnosti bavljenja sportom od najranijeg uzrasta“. U navedenim publikacijama autori govore samo o fizičkom vaspitanju, kao značajnom entitetu u okviru fizičke kulture, a u školskom i pedagoškom smislu kao vaspitno-obrazovnom području u osnovnoj školi!

*Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Beograd

DIPLOMCI

Piše: Ivan Jovanović*

Imati fakultetsku diplomu u Srbiji ne znači da ćete znati da uspešno obavljate određeni posao. Ova konstatacija važi u slučaju da se diplomirali na državnom fakultetu, da se marljivo učili i svaku ocenu u indeksu zaslužili do poslednjeg utrnutog mišića na donjem delu leđa, latinski – gluteusu.

To o nažalost govori o slabosti našeg obrazovnog sistema, koji štancuje kadar nesposoban da obavlja posao za koji se školovao. Imajući sve ovo u vidu, ostaje potpuno nejasno zašto političari svoje uticaj, novac i vreme troše da u kasnim tridesetim (najranije) diplomiraju, a zatim brzo dođu čak i do doktorske titule.

Lepo bi bilo da je to zbog ispunjenja dečaćkog ili devojačkog sna, roditeljske želje ili potvrde one izreke da se čovek uči dok je živ. Nažalost, najčešće ništa od toga.

Papiri sa pečatima sumnjivih fakulteta i potpisima još sumnjivijih profesora našim velikašima služe da opravdaju njihovo nameštanje u neko javno

preduzeće ili, još bolje, u ministarstvo. To što ih se kolege iz srednje škole sećaju samo po neznanju, a kolege sa fakulteta ih se uopšte ne sećaju, jer nisu dolazili na predavanja uopšte ih ne brine. Oni imaju taj famozni papir na kome u zavisnosti od potreba ili hira piše diplomirani ili dr.

Nema veze i to što se kad progovore vidi da nemaju pojma o čemu pričaju i to što su njihovi rezultati krajnje neadekvatni njihovom akademskom znanju. Nije to nimalo sramota.

Da se vratimo na početak komentara. Isto kao što diploma ne garantuje da će neko znati da radi određeni posao, tako i nemanje diplome ne mora da znači da neko neće znati da obavlja neku političku funkciju.

Zato, gospodo političari, direktori i ostali javni namesnici, pokažite nam rezultate i niko vas neće pitati za diplomu fakulteta. Jugonostalgičari će reći da smo najbolje živeli kada nas je vodio bravar. Njega i da su smeli verovatno ne bi pitali zašto nema fakultet.

*zamenik urednika (politika i društvo) Blica

VISOKOŠKOLSKA USTANOVA ZA UMETNIČKU IGROU

Piše: Jovan Bukovala*

Moj dopis „Kada ćemo dobiti Fakultet za umetničku igru“ („Politika“, 29.7.2013) privukao je pažnju drage gđe Ivane Milovanović, osnivača i glavnog urednika časopisa za umetničku igru „Orchestra“ (čiji je jubilej od dve decenije proslavljen 29. aprila na Svet-ski dan igre), koja je, kako je napisala u odgovoru („Politika“, 1.8.2013), bila prijatno iznenađena i obradovana mojom idejom za osnivanje jedne takve državne samostalne visokoškolske ustanove. Tim povodom me je bezrezervno

podržala u inicijativi, napominjući da bi osnivanje ovakve institucije kao petog fakulteta Univerziteta umetnosti u Beogradu bio civilizacijski pomak. Potom je usledila i podrška članova naše velike porodice, kako nas je oslovila gđa Milovanović, između ostalog, Isidore Stanišić, vrhunskog umetnika u ovoj oblasti i Željka Jovanovića, umetničkog direktora Pozorišta na Terazijama.

Međutim, pre nekoliko dana, saznao sam da je Aleksandar Ilić, prvi magistar igre u zemlji sa Laban konzervatorijuma, takode jedan od naših najvećih baletskih umetnika današnjice, rešio

da otvori Institut za umetničku igru, prvu (u procesu akreditacije) visokoškolsku ustanovu u Srbiji na kojoj će studenti biti u mogućnosti da pohađaju jedan od četiri smera (klasičan balet, savremena igra, koreografija i pedagogija), i to od 1. oktobra ove godine, a čitave studije traju tri godine.

Ovom prilikom čestitam na postignutom uspehu, a iskreno bih voleo da je moja inicijativa, potpomognuta svesrdnom podrškom gđe Milovanović i drugih kolega, imala makar malo uticaja na to da g. Ilić ostvari moj, i, pre svega, san naše velike porodice. Ali, dogovor kuću gradi!

*student FDU, Beograd

ПОПЛАВЕ ПРОЛАЗЕ, ПОСЛЕДИЦЕ ОСТАЈУ

У овом тренутку, док се очекује завршни, али надамо се и пролазни, шпиг воденог таласа Дунава и евентуални мањи таласи Саве, Србија солидарно покушава да санира последице досад учињене несагледиве штете. У свему томе на десети хиљада расељених за догледно време немају могућност ни да планирају повратак својим кућама, а камоли да организују какав-такав живот. У свему томе лоше су прошле и стотине кућа знања у којима ни данас нема настава, а у неколико стотина њих настава се одвија импровизовано и по скраћеном режиму. Уз огромне материјалне губитке који се мере у стотинама милиона евра, Србију је задесило још и горе зло - изгубљени су бројни људски животи. Солидарност региона и међународне заједнице није изостала, али она сасвим сигурно није довољна и последице ове катаклизмичке несреће ће се осећати годинама и деценијама које су пред нама. У овом тренутку, док се вода повлачи, прете епидемије које онемогућавају породице да се врате на своја станишта. Угрожен је и крај школске године, као и припреме за „малу матуру“. Стога је и наша грађанска дужност да у духу солидарности, према својим могућностима, помогнемо настрадалим. Овом приликом Независни синдикат просветних радника Војводине се придружио апелу Независног синдиката јавних служби Војводине и других синдиката чланова ове синдикалне централе да се новчаним прилозима, а на рачун отворен од стране Владе Републике Србије, подржи акција и у том смислу пребацио на наменски рачун средства у износу од 100.000 динара.

Подсећамо да су се два удружења, чланови Независног синдиката јавних служби Војводине (НСЈСВ): Независно удружење пензионера јавних служби Војводине (НУПЈСВ) и Независно удружење незапослених Војводине (НУНеВ), међу првима укључили у акцију пружања помоћи пострадалим, иако и сами годинама друштвено угрожени, прикупили у Зрењанину два камиона неопходних намирница и већ их проследила на угрожено подручје.

Стога и Вас позивамо да и Ви следите наш и њихов пример и користите и ову прилику да позовемо све наше чланове, синдикалне организације и друге појединце да према својим могућностима уплате помоћ на рачун Владе Републике Србије број: 840 – 3546721 – 89, сврха уплате - отклањање последица ванредних околности - поплаве онолико колико могу. Молимо Вас да о евентуалним донацијама обавестите редакцију нашег сајта, како би те активности медијски пропатили, као уосталом и све друге врсте помоћи нашим колегама, њиховим ученицима, као и њиховим родитељима у моменту када им је помоћ и најпотребнија.

Ваша помоћ пострадалим неопходна је и добродошла, а просветни радници су и досад увек били међу првима који помажу другима у невољи.

Придружите се! Ваше мало другима биће много!

ПРОДУЖИТЕ РОК "ВЕЧИТИМ СТУДЕНТИМА" ДО 2017/18.

Остаје 48 бодова и 6 испитних рокова

Предлог да се вечитим студентима продужи рок за завршетак студија до школске 2017/18. године требало би да буде усвојен током лета. То је потврдио проф. др Слободан Ступар, помоћник министра за високо образовање. Он истиче да постоји већинска подршка да се овај предлог усвоји, а у њему ће се тражити и да студенти у наредну школску 2014/15. годину поново могу да се упишу на буџет са 48 бодова. „До средине јуна биће до-

нета одлука да ли ће овај предлог о изменама Закона о високом образовању још једном ићи на јавну расправу која би трајала 20 дана, или ће ићи директно у Владу, а потом и у Скупштину на усвајање. Како год да буде, верујем да ће предлог бити усвојен до септембра. Предлог је подржао министар, а мислим и да у Скупштини постоји већинска подршка да он прође“, каже Ступар. Према важећем Закону о високом

ше студије до 30. септембра ове године.

Осим тога, на буџет у наредну годину академци би могли да се упишу са 60 бодова, што је заправо очишћена година, и имали би само четири испитна рока. Слободан Ступар сматра да су такви услови за студенте и даље престроги и нереални. „Инсистираћемо да услов за буџет остане 48 бодова, као и да студентима остане свих шест испитних рокова. За 48 бодова вероватно ћемо такође добити подршку, али универзитети инсистирају да се број испитних рокова у наредној години смањи са шест на пет. Ми ћемо покушати да задржимо шест и наредне године, али нисам убеђен да ћемо успети“, каже Ступар.

образовању, вечити студенти морали би да завр-

КОВАЧ: НАЈКРАЋИ ДЕО ИЗВУКЛИ ПРОСВЕТАРИ

„Након „златних година“ 2006, 2007. и делом 2008, а нарочито 2006, када су плате у образовању номинално поскочиле за 27,45%, а реално 19,11% (истине ради, морамо рећи да су у тој години и плате у Републици номинално скочиле за 27,80%, а реално за 19,51%) уследило је следеће 2007. године номинално повећање зарада у просвети од 19,1%, реално свега 5,4%, а затим 2008. познати „мрак“ зван „замрзавање“, што због СЕКЕ (Светске економске кризе), а више због ДЕКЕ (домаће економске кризе). Ни са одмрзавањем нису се просветари, а ни други јавни посленици баш нешто усрећили јер се Влада Мирка Цветковића одмах на почетку одмрзавања „угризла за језик“ и повишицу предвиђену Законом једноставно прескочила“ рекао је Хаџи Здравка М. Ковач, ген секретар НСПРВ.

„Уследила је „кљачкалица“ утврђена Законом о буџету и индексијом са инфлацијом и растом БДП која је номинално дизала плате, а које је инфлација „појела“, па су те плате сваким даном биле све мање, а уз раст курса евра, Влада је остварила контролу масе новца за плате из буџета и ту масу у еврима смањила за 8%. Како су и тадашње, а и садашње власти успешно запошљавале нове и нове извршиоце у јавни сектор, а масу новца усклађивале само са инфлацијом, јасно је да су плате вишеструко умањене и више него што то говори домаћа статистика и да су оне сада за више него трећину мање него након одмрзавања плата. Како су поједине де-

латности притиском на своја ресорна министарства „избоксовале“ бољу позицију у подели буџетског дела намењеног за плате, јасно је да су најкраћи део извукли управо просветари, којима су, након периода од 2006. до 2011. године када су плате колико-толико биле изнад републичког просека, плате у 2012, 2013. и 2014. години пале испод републичког просека, што је потпуно ненормална ситуација, с обзиром на квалификациону структуру запослених у образовању, где 4 од 5 запослених имају универзитетско образовање. Када би вршили упоређивање са другим јавним делатностима, онда би овај однос био још драматичнији“ рекао је Ковач.

Синдикат радника у просвети Србије прихватио је иницијативу НСПРВ да је једино решење да се у подели немаштине, кроз платне разреде исправи неправда према наставницима, без обзира у којем сектору образовања раде, као и другим запосленима у образовању. Да ли ће за ове иницијативе ресорни министри финансија и јавне управе имати слуша остаје да се види, пошто се министар школски прогласио ненадлежним за питање плата и све пребацио на своје колеге Крстића и Удовички. У сваком случају, Синдикат ће, осим стручну и другу јавност, обавестити и посланичке клубове у Скупштини Србије и тражити да се хитно уведу платни разреди и тиме равноправније подели део буџета намењен за зараде према сложености посла, као и да се просвета изузме из линеарног смањивања зарада.

RAST ZARADA U APRILU OKO 5 Odsto, U VOJVODINI DUPLO VEĆI

Prosečna zarada isplaćena u aprilu 2014. godine iznosi 63.167 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u martu 2014. godini nominalno je veća za 5,7% i realno je veća za 5,1%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u aprilu 2014. godine iznosi 45.847 dinara. U poređenju sa prosečnom zaradom bez poreza i doprinosa isplaćenom u martu 2014. godine nominalno je veća za 5,5% i realno je veća za 4,9%.

U AP Vojvodini prosečno isplaćena zarada za april 2014. godine iznosi 62.965 dinara i u odnosu na prosečno isplaćenu zaradu u martu 2014. godine nominalno je veća za 9,6%, dok je isplaćena neto zarada za isti mesec ostvarena u iznosu od 45.808 dinara i u odnosu na isplaćenu neto zaradu u martu 2014. godine nominalno je veća takođe za 9,6%.

Što se tiče zarada u obrazovanju koje su iznosile 59.812 bruto, odnosno 45.847 dinara neto u poređenju sa republičkim prosekom one su i dalje, kao što vidite znatno ispod proseka. Uostalom time je samo nastavljeno dugogodišnje osiromašenje delatnosti od posebnog društvenog interesa.

Period april 2014/april 2013.

Prosečna zarada isplaćena u aprilu 2014. godine nominalno je manja za 1,7% i realno je manja za 3,7% od prosečne zarade isplaćene u aprilu 2013. godine.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u aprilu 2014. godine nominalno je manja za 1,5% i realno je manja za 3,5% u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u aprilu 2013. godine.

Period januar-april 2014/januar-april 2014.

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar–april 2014. godine nominalno je ista kao i zarada isplaćena u periodu januar–april 2013. godine, a realno je manja za 2,4%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar–april 2014. godine, kada se uporedi sa prosečnom zaradom bez poreza i doprinosa isplaćenom u periodu januar–april 2013. godine, nominalno je veća za 0,4%, a realno je manja za 2,0%.

Prosečna plata u Sloveniji 1.531,17 evra, neto 1.000 evra

Prosečna mesečna neto plata u Sloveniji u aprilu je iznosila 1.000,80 evra, a bruto zarada 1.531,17 evra, objavio je slovenački statistički zavod u odnosu na prethodni mesec, aprilska prosečna neto zarada je povećana realno za 0,1 a nominalno za 0,4 odsto, prenosi portal Capital.hr. Zarade su najviše u Ljubljani i većim gradovima, dok su u preko 90 odsto opština plate manje od proseka. U aprilu su najniže prosečne neto plate bile i opštinama Kostanjevica na Krki i Osilnica, i iznosile su 693 evra.

	Prosečne zarade		Prosečne zarade bez poreza i doprinosa	
	Ukupno RS	Obrazovanje	Ukupno RS	Obrazovanje
...	...	...	...	...
I-XII 2006	31745	33166	21707	22583
I-VI 2007	36782	38437	26357	27474
VII-XII 2007	41074	42528	29425	30370
I-XII 2008	45674	48299	32746	34451
I-XII 2009	44147	49958	31733	35666
I-XII 2010	47450	50141	34142	35867
I-XII 2011	52733	53273	37976	38152
I 2012	50829	54636	36639	39188
II 2012	55505	54644	40003	39189
III 2012	56125	55825	40562	40029
IV 2012	58465	55386	42215	39689
V 2012	56206	56780	40442	40637
VI 2012	58712	57434	42335	41135
VII 2012	57240	57367	41180	41081
VIII 2012	58503	57255	42122	41015
IX 2012	55903	57617	40258	41251
X 2012	57733	56828	41558	40718
XI 2012	58914	58425	42395	41850
XII 2012	65165	60623	46923	43350
I-XII 2012	57430	56906	41377	40764
I 2013	54447	60847	39197	43503
II 2013	60199	58423	43371	41847
III 2013	57628	57813	41689	41489
IV 2013	64249	57932	46530	41555
V 2013	57921	58940	41821	42292
VI 2013	61399	59514	44394	42792
VII 2013	60896	59756	44182	42918
VIII 2013	61797	59784	44770	42926
IX 2013	59162	60225	42866	43220
X 2013	60102	59373	43615	42638
XI 2013	60893	59740	44120	42914
XII 2013	70071	62530	50820	44987
I-XII 2013	60708	59573	43932	42757
I 2014	52438	59207	37966	42548
II 2014	60845	59861	44057	42930
III 2014	59782	59893	43452	42976
IV 2014	63167	59812	45847	43053

Inflacija 1,8 posto

Cene proizvoda i usluga lične potrošnje u maju 2014. godine, u odnosu na april iste godine, u proseku su povećane za 0,1%. Potrošačke cene u maju 2014. godine, u poređenju sa istim mesecom prethodne godine, povećane su za 2,1%, dok su u odnosu na decembar 2013. godine povećane za 1,8%.

Posmatrano po glavnim grupama proizvoda i usluga klasifikovanih prema nameni potrošnje, u maju 2014. godine, u odnosu na prethodni mesec, rast cena zabeležen je u grupi Odeća i obuća (0,3%), zatim u grupama Hrana i bezalkoholna pića, Stan, voda, električna energija, gas i druga goriva i Restorani i hoteli (za po 0,2%) i u grupi Nameštaj, pokućstvo i tekuće održavanje stana (0,1%). Pad cena zabeležen je u grupama Transport, Rekreacija i kultura i Obrazovanje (za po -0,3%) i u grupi Komunikacije (-0,1%).

Cene ostalih proizvoda i usluga nisu se bitnije menjale. Elem, cene u Srbiji skoro da miruju, ali ipak inflacija blago raste i to zahvaljujući pre svega pojedinim segmentima ekonomije koji su pribegli poskupljenjima. Inflacija merena ukupnim tekućim rastom potrošačkih cena, u aprilu je u odnosu na decembar 2013. godine, iznosila 1,8 odsto, a merena ukupnim međugodišnjim rastom, u aprilu ove u odnosu na april prethodne godine 2,1 odsto, pokazuju podaci Ministarstva trgovine. U aprilu su potrošačke cene, nakon dva meseca stabilnog trenda, povećane za 0,6 odsto, što je dvostruko niži intenzitet, u poređenju sa januarskim rastom, pokazuje analiza Ministarstva trgovine. Ostvareni rast u prva četiri meseca ove godine u odnosu na isti period 2013. godine je skoro na

istom nivou. Natprosečan rast cena u rasponu od 0,7 do 31,2 odsto, u aprilu je zabeležen kod malog broja proizvoda i usluga.

Natprosečno su poskupeli i bicikli, poštanske usluge, oprema i usluge vezane za sport i kampovanje, kućne ljubimce, turističke aranžmane, frizerske i kozmetičke usluge. Takav rast imale su cene voća, povrća, kafe, čaja, tekstila, popravke obuće i nameštaja, malih električnih aparata, popravke kućnih aparata, održavanja stana, nekih medicinskih proizvoda, medicinskih i stomatoloških usluga.

U okviru kontrolisanih cena, u aprilu su evidentirana povećanja cena rezervisanih poštanskih usluga u unutrašnjem saobraćaju, koja su izvršena krajem marta, na osnovu saglasnosti vlade, za dopisnice za 5,5 odsto i pisma do 20 grama za 4,5 odsto, što je delovalo na opšti rast inflacije sa svega 0,004 odsto. U aprilu su cene komunalno stambenih usluga za domaćinstva, kao i cene javnog gradskog prevoza mirovale u svih 15 gradova koji su na statističkom praćenju, pa tako i na nivou proseka Republike. U analizi se podseća da su u januaru cene porasle pre svega, zbog promene niže stope PDV-a. Na rast cena u aprilu ovom mesecu uticalo je povećanje cena hrane, pre svega povrća i voća, za šest i 2,1 odsto, na koje se odnosi oko 0,4 procentnog povećanja mesečnog intenziteta rasta. Pri tome najviše je poskupelo zeljasto i korenasto povrće (60,2 i 8,9 odsto), odnosno jabuke i agrumi (5,8 i 3,3 odsto), zbog smanjene ponude. Promene cena ostalih proizvoda i usluga delovale su na opšti rast sa oko 0,2 procenta.

ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА НА ГОДИШЊИ ОДМОР ЗАПОСЛЕНИХ У ОСНОВНИМ И СРЕДЊИМ ШКОЛАМА

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Годишњи одмор запослених у основним и средњим школама уређен је Законом о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009 и 32/2013), Законом о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/2009, 52/2011 и 55/2013) и Посебним колективним уговором за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр. 12/2009 и 67/2011).

Закон о раду је општи пропис о раду, којим су прописана општа правила у вези са правима, обавезама и одговорностима на раду и по основу рада која се примењују на све запослене, независно од тога где су засновали радни однос, ако посебним законом није друкчије одређено. Материја годишњег одмора уређена је одредбама чл. 68. до 76. Закона о раду.

Законом о основама система образовања и васпитања, у члану 138. став 1, прописано је да запослени у установи образовања и васпитања има право на одмор према општим прописима о раду, општем акту (у који спада и колективни уговор), односно уговором о раду. Одредбом става 2. наведеног члана предвиђено је да запослени у школи, по правилу, користе годишњи одмор за време школског распуста.

Посебним колективним уговором за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика (у даљем тексту: Колективни уговор) утврђени су ближи критеријуми за одређивање дужине годишњег одмора (члан 14) и распоред коришћења годишњих одмора (члан 15).

Годишњи одмор је одмор запосленог који траје одређени број дана у календарској години. Право на годишњи одмор представља једно од најважнијих права запослених (због чега је и Уставом загарантовано). Годишњи одмор је плаћени одмор, пошто запосленом припада накнада зараде (плате) за време његовог коришћења.

Право на годишњи одмор имају сви запослени, независно од облика радног односа који су засновали код послодавца. На постојање овог права без утицаја је и режим радног времена у коме раде запослени.

Годишњи одмор има функцију релаксације запосленог и припреме за његово даље радно ангажовање.

Коришћење права на годишњи одмор врши се код послодавца код кога је и стечено. С обзиром на то, ако је запослени искористио цео годишњи одмор код ранијег послодавца, не може га користити и код новог послодавца у истој календарској години. Када су испуњене одговарајуће законске претпоставке, код новог послодавца се може користити сразмерни, али и пуни годишњи одмор.

СТИЦАЊЕ ПРАВА НА ГОДИШЊИ ОДМОР

Запослени који први пут заснива радни однос или има прекид радног односа дужи од 30 радних дана стиче право да користи годишњи одмор после шест месеци непрекидног рада (члан 68. став 2 Закона о раду). Према томе, услов за стицање прва на годишњи одмор је да је запослени провео на раду пола године непрекидног рада и да, уз то, нема прекид радног односа у трајању дужем од наведеног броја радних дана. Под непрекидним радом сматра се и време привремене спречености за рад у смислу прописа о здравственом осигурању и одсуства са рада уз накнаду зараде.

Да би се онемогућиле злоупотребе годишњег одмора, одредбом става 4. поменуте законске норме прописано је да се запослени не може одређи права на годишњи одмор. Из истог разлога запосленог се не може ни ускратити коришћење овог права (уколико би до тога ипак дошло, запослени може захтевати накнаду штете од послодавца).

ДУЖИНА ГОДИШЊЕГ ОДМОРА

Према одредби члана 69. став 1. Закона о раду, у свакој календарској години запослени има право на годишњи одмор у трајању утврђеним општим актом и уговором о раду, а најмање 20 радних дана. Закон, дакле, уређује минималну дужину годишњег одмора (20 радних дана), али не и његово максимално трајање (што препушта општем акту послодавца и уговору о раду).

Дужина годишњег одмора одређује се бројем радних дана које ће запослени, уз накнаду зараде, провести на овом одмору. У вези с тим, под рад-

ним данима се подразумевају они дани у којима запослени има законску обавезу да ради (уколико се не налази на годишњем одмору).

Одредбом става 2. напред поменуте законске норме, предвиђено је да се дужина годишњег одмора утврђује тако што се законски минимум од 20 радних дана увећава по основу доприноса на раду, услова рада, радног искуства, стручне спреме запосленог и других критеријума утврђених општим актом или уговором о раду. То је пуни годишњи одмор запосленог који му припада за сваку календарску годину.

При утврђивању дужине годишњег одмора радна недеља се рачуна као пет радних дана. У дане годишњег одмора не урачунавају се: 1) празници који су нерадни дани у складу са законом; 2) одсуство са рада уз накнаду зараде и 3) привремена спреченост за рад у складу са прописима о здравственом осигурању.

Може се десити да код запосленог, за време коришћења његовог годишњег одмора, наступи привремена спреченост за рад у складу са прописима о здравственом осигурању.

Може се десити да код запосленог, за време коришћења његовог годишњег одмора, наступи привремена спреченост за рад у смислу прописа о здравственом осигурању. У таквом случају запослени има право да по истеку привремене спречености за рад настави коришћење годишњег одмора.

Уколико запосленом престане радни однос, послодавац је дужан да му изда потврду о искористио броју дана годишњег одмора. Овакав запослени, ако је код тог послодавца користио сразмерни део годишњег одмора, а засновао је поново радни однос, моћи ће код новог послодавца, у истој календарској години, а у зависности од дужине рада код њега, да стекне право на одређени број дана годишњег одмора.

Одредбом члана 14. став 2. Колективног уговора ближе су утврђени законски критеријуми за одређивање дужине годишњег одмора запослених у основним и средњим школама. Према поменутој одредби, дужина годишњег одмора наведених лица утврђује се тако што се законски минимум од 20 радних дана увећава по основу:

1. доприноса на раду:
  - за остварене изузетне резултате – 4 радна дана;
  - за врло устепене резултате – 3 радна дана;
2. услова рада:
  - рад са скраћеним радним временом – 3 радна дана;
  - редован рад субојом, недељом и рад ноћу – 2 радна дана;
  - рад у две и више услова – 2 радна дана;
  - оштећени услови рада, у складу са општим актом услова – 2 радна дана;
3. радног искуства
  - од 5 до 10 година рада – 2 радна дана;
  - од 10 до 20 година рада – 3 радна дана;
  - од 20 до 30 година рада – 4 радна дана;
  - преко 30 година рада – 5 радних дана.
4. образовања и оспособљености за рад:
  - за високо образовање на студијама другој степена (мајстор академске студије, специјалистичке академске студије или специјалистичке струковне студије) у складу са Законом о високом образовању, почев од 10. септембра 2005. године и на основним студијама у трајању од најмање 4 године, по процени који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005. године – 4 радна дана;
  - за високо образовање на студијама првој степена (основне академске, односно струковне студије), студијама у трајању од три године, више образовање и специјалистичко образовање након средње образовања – 3 радна дана;
  - за средње образовање у трајању од четири године – 2 радна дана;
  - за основно образовање, оспособљеност за рад у трајању од једне године, образовање за рад у трајању од две године или средње образовање у трајању од три године – 1 радни дан;
5. социјалних услова:
  - родитељу, усвојитељу, сиротињу или хранитељу са једним малолетним децом – 2 радна дана;
  - родитељу, усвојитељу, сиротињу или хранитељу за свако нередно малолетно дете по 1 радни дан;
  - родитељу, усвојитељу, сиротињу или хранитељу са децом које има инвалидитет у развоју – 3 радна дана;
  - инвалиду – 3 радна дана.

Допринос на раду утврђује се општим актом послодавца.

ŠVAJCARSKA: ODBACILI NAJVIŠU MINIMALNU ZARADU NA SVETU

Švajcarci su odbili, na referendumu održanom 18. maja, predlog o uvođenju minimalne zarade od oko 3.300 evra mesečno, koja bi bila najviša na svetu. Prema izjavama iz švajcarskog instituta GFS.bern, samo 23 odsto Švajcaraca reklo je "da" na predlog o uvođenju minimalne zarade od 22 švajcarska franka na sat (oko 18 evra). To bi bilo više nego duplo više od minimalne zarade u drugim zemljama u Evropi. Oni koji su se zalagali za ovaj zakon rekli su da je potrebno da se uvede da bi ljudi mogli da žive pristojno s obzirom na visoke troškove života u Švajcarskoj, dok su kritičari predloga rekli da bi se time povećali troškovi proizvodnje i nezaposlenost. Švajcarska trenutno nema fiksiranu minimalnu zaradu, ali prosečna zarada na sat je oko 33 franka, navodi agencija AP. Predlog o minimalnoj zaradi je privukao najveću pažnju među nekoliko drugih predloga o kojima su Švajcarci u odlučivali na referendumima. Odlučivalo se i o kupovini švedskih borbenih aviona Gripen za švajcarsku vojnu avijaciju, uvođenju doživotne zabrane rada osuđenim pedofilima, i uvođenju većeg broja porodičnih lekara u ruralnim oblastima.

TOJOTA ZAMENJUJE ROBOTE - LJUDIMA

Japaniski proizvođač automobila Toyota trenutno sprovodi vrlo zanimljiv projekat koji za cilj ima vraćanje ljudske radne snage u fabrike na mesto automatizovanih mašina i robota. Mitsuru Kawai, koji ima 50-godišnje iskustvo u auto industriji nadgleda ceo proces. On se dobro seća kada je manuelni rad i veština bila dika i ponos velikih kompanija, a "iskusni majstori bili nazivani bogovima jer su mogli da naprave šta god vam padne na pamet". Direktor kompanije Akio Tojoda je lično odabrao Kawaija kako bi razvio program za obrazovanje nove generacije stručnjaka, a 100 fabrika prethodno rezervisanih za mašine i robote su predate za usavršavanje ljudi. "Kako biste vladali mašinom morate da posedujete znanje i umeće da je naučite da radi za vas", rekao je Kawai. Radnici koji su prošli ovu obuku su tokom test-proizvodnje dokazali da se "produkcijaska linija" znatno smanjila, u jednom slučaju za čak 96%.

HRVATSKA EKONOMIJA MEĐU 10 NAJGORIH NA SVETU

Hrvatska se nalazi na top 10 listi zemalja koje imaju najgoru ekonomiju u 2014. godini, pokazuje istraživanje britanskog "Ekonomista". Informacija se još nije našla u štampanom izdanju, ali takve podatke je na svom Tviter profilu objavio Robert Alan Vord, glavni urednik "Intelidžens junita", konsultantskog odeljenja magazina "Ekonomist".

"Fiskalna štednja, visoka nezaposlenost, spoljni dug, krediti i slaba konkurentnost kočće rast. Oporavak sledi od 2015. Godine", odgovorio je Vord na svom profilu na pitanje zašto se Hrvatska našla u društvu Kipra, Ukrajine, Portorika, Libije, Centralnoafričke Republike, Venecuele, Gvineje, Argentine i Barbadosa.

Ministar finansija Hrvatske Slavko Linić, u to vreme se nalazio u SAD gde je učestvovao na prolećnoj skupštini Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. Prema njegovim izjavama, na tom skupu "svi su puni hvale za Hrvatsku i njenu ekonomiju". "Ekonomski stručnjaci i analitičari, ovog puta strani, očito se ne slažu sa Linićevim samohvalama", preneo je zagrebački portal "Indeks", a nakon povratka u zemlju Linića je smenio premijer Zoran Milanović.

KRAĆE RADNO VREME – VEĆA PRODUKTIVNOST

Kako povećati produktivnost zaposlenih, velika je mora Evrope koja od izbijanja krize postojano beleži anemični privredni rast, pogotovo u odnosu na druge regione sveta. "Grci su lenji", grmeo je tokom višegodišnje krize bogatiji deo Evrope, nakon zaključka Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) da Grci provode najveći broj radnih sati godišnje na poslu (2.000), ali postižu 70 odsto manju produktivnost od Nemaca koji rade 1.400 sati u 12 meseci.

OECD je nedavno utvrdio da postoji veza između kraćeg radnog vremena i veće produktivnosti. Uprava švedskog grada Geteborga odlučila je prošle sedmice da tu vezu proveriti i u praksi. Eksperimenta radi, službenici Geteborga podeljeni su u dve grupe. "Zamorčići" u upravi Geteborga radiće nadalje šest radnih sati dnevno, dok će "kontrolna grupa" nastaviti sa uobičajenim sedmočasovnim radnim vremenom za istu platu. Cilj opita je da se utvrdi da li će radeći kraće, zaposleni biti stimulisan da više prionu na posao, ređe idu na bolovanja i uopšte "mentalno i fizički se osećaju bolje", prenosi londonski "Gardijan". "Radna snaga je stabilnija kada radi kraće", procenjuje En Kut, navodeći sličan eksperiment koji je sproveden u američkoj državi Juta, gde su zaposleni u javnom sektoru živnuli nakon što im je odobren trodnevni odmor za vikend.

BERLUSKONI SLUŽI KAZNU U DOMU ZA STARE

Agencija za socijalna pitanja italijanske vlade, upitala je sud da li bivši premijer Silvio Berlusconi može da služi jednogodišnju kaznu za utaju poreza radom u centru za stare osobe, saopštili su sudski izvori. Berlusconi (77), lider desnog centra, dominirao je italijanskom političkom scenom decenijama, ali je prošlog novembra izbačen iz Senata, pošto je osuđen za utaju poreza tokom poslovanja svoje televizijske mreže Mediaset. Četvorogodišnja kazna zatvora koja mu je izrečena, kasnije je smanjena na godinu dana robije. Na nedavno održanom saslušanju, sudije su raspravljale da li da Berlusconi, koji negira optužbe za utaju poreza, služi kaznu u kućnom pritvoru ili socijalnim radom. Zatvorska kazna nije dolazila u obzir zbog Berlusconijevih godina i nenasilne prirode kriminalnog dela. Agencija je takođe predložila da Berlusconi služi kaznu u trajanju od devet meseci umesto godinu dana, ukoliko se bude dobro vladao.

FRANCUSKA: ZAPOSLENI POSLE 18 ČASOVA NE SMEJU DA SE JAVLJAJU ŠEFOVIMA

Francuski sindikati – koji su još 1999. godine izdejstvovali jedinstvenu radnu nedelju od 35 sati – otišli su prošle sedmice korak dalje u bici za opuštenije i marljivije radnike. Po novom francuskom zakonu, zaposleni će nakon isteka radnog vremena u 18 časova, biti u zakonskoj obavezi da se ne odazivaju na telefonske pozive svojih šefova. Istovremeno, trudbenicima je zabranjeno da nakon radnog vremena nastave da na kompjuterima zure u bilo šta što ima veze sa poslom. Francuske kompanije biće nadalje u obavezi da osiguraju da zaposleni van radnog vremena ne budu pod pritiskom da se late "domaćeg zadatka". Postupanje "u duhu zakona i Francuske", biće pod strogim nadzorom, najavile su tamošnje unije sindikata.

Sindikalna borba za kvalitetniji život zaposlenih, tradiciju dugih godišnjih odmora, vremena za familiju, rekreaciju i druge društvene uživanice, tesno povezane sa "francuskim stilom života", imaju izgleda podršku i novog premijera Manuela Valsa. "Suviše patnji i malo nade, takva je situacija danas u Francuskoj. Najvažnija stvar je da Francuzima obnovimo veru u budućnost, bez uništavanja našeg društvenog modela. To Francuzi nikada neće prihvatiti", poručio je Vals, u govoru pred parlamentom prošle sedmice.

